

شناسایی عوامل موثر در اجتماع جهت ایجاد ارتقای حس تعلق به مکان

بهاره میرزا زاده^۱، احمد ترکمان^{*۲}

- ۱- کارشناسی ارشد معماری، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر
۲- استادیار و دکتری معماری، عضو هیات علمی، گروه معماری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت

Identifying factors affecting society to promote a sense of belonging

Bahareh Mirzazadeh^۱, Ahmad Torkaman^{*۲}

- ۱- M.A from Islamic Azad University of Bushehr.
۲- Assistant Professor and Ph.D. in Architecture, Faculty Member, Department Of Architecture, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht.

E-mail: ahmadtorkamon@miau.ac.ir ایمیل نویسنده مسئول

*Corresponding Author: E-mail: mirzazadeh۳۴۱@gmail.com

چکیده

اجتماع مجموعه‌ای تشکیل شده از عناصر فرهنگی و اجتماعی که پیشینه‌ای دیرینه و کهن در عرصه فرهنگ و تاریخ این سرزمین دارند. انسان همواره به محل زندگی اش معنایی ناشی از احساس تعلق و دلبستگی به مکان بخشیده است. تعلق مکانی یک عامل جدایی ناپذیر از ارتباط و پیوند عقلی و عاطفی انسان هاست. مبنای انتخاب ارتقای حس تعلق به مکان، شناسایی عوامل موثر در اجتماع می باشد که بتواند از طریق معماری موجب آرایه این حس در افشار جامعه باشد. روش تحقیق به صورت توصیفی- تحلیلی و تحلیل محتوا بوده و برای جمع آوری اطلاعات با توجه پژوهش از روش کتابخانه ای استفاده شده است. در این پژوهش سعی بر این است با بررسی نقش اجتماع و عوامل موثر آن در ارتقای حس تعلق به مکان در افراد راهی به سوی سلامت اجتماع و توسعه پایدار در جامعه دست یافت. هدف از انجام این پژوهش تعیین عوامل موثر جهت ایجاد حس تعلق به یک مکان جهت برقراری تعاملات اجتماعی در فضای مناسب و در سطح اجتماعی باشد. نتایج پژوهش نشان می دهد با بررسی و رعایت برخی اصول اولیه در طراحی مانند شناخت فرهنگ ، هماهنگی با مکان ... در رعایت اصول و ضوابط طراحی الزامی است تا علاوه بر عملکرد، بتواند در برآوردن حس تعلق به مکان نقش بسزایی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی

طراحی معماری، اجتماع، حس مکان، مکان، ارتقای حس تعلق

Abstract

The community is a collection of cultural and social elements that have a long and ancient history in the culture and history of this land. Man has always given his place a sense of belonging and attachment to the place. Spatial belonging is an inseparable factor from human intellectual connection. The basis of choosing to promote a sense of place is to identify the factors that are most effective in the community that can provide that feeling to the community through architecture. The research method was descriptive-analytic and content analysis and library method was used to collect information. In this study, we tried to find a way to community health and sustainable development in society by examining the role of community and its effective factors in promoting sense of belonging in individuals. The purpose of this study was to identify the factors that contribute to a sense of belonging to a place to engage in social interaction in an appropriate and socially appropriate environment. The research results show that by studying and observing some basic principles in design such as culture recognition, harmony with location, etc. it is essential to observe design principles and principles so that in addition to performance, it can play a significant role in satisfying the sense of place.

Keywords: Architectural design, community, sense of place, place, sense of belonging.

۱- مقدمه

یکی از مهمترین اصول در حوزه معماری و اجتماع توجه به مقوله مکان و حس تعلق افراد به مکان است زیرا انسان با تعلق داشتن به مکان یا موضوعی، در اجتماع انسانی کارا، مولد و سازنده است. همین امر حکایت از کمبود این مقوله در ایران است. مسئله خلق یک فضای عمومی است که بتواند با ایجاد یک منظر شهری موفق خودکفا باشد و تعادلی همیشگی میان بستر طبیعی و فضاهای شهری ایجاد کند در معماری امری ما کمرنگ شده چرا که شهرهای امروزی کمتر از گذشته مراکزی که بتوانند خاطره ساز شوند را به چشم دیده اند. از مهمترین شاخصه های ارتقای حس تعلق به مکان افزایش اعتماد اجتماعی، تعالی روحی و دینی، نشاط فردی و جسمانی نام برده شده است که در صورت وجود و افزایش این شاخص ها در جامعه، پیامدهای بسیار مثبتی را در جامعه خواهیم دید.

اهمیت ایجاد زمینه های ارتقای حس تعلق به مکان در اجتماع و در بین شهروندان باعث رغبت بیشتر آنان به مشارکت و همبستگی اجتماعی و متعاقبا به سلامت و امنیت اجتماعی خواهد شد و شهروندان خود را متعهد به پاسداری از ارزش های مورد توجه جامعه خواهند دانست و باعث ارتقاء فعالیت و مشارکت بیشتر آن ها در امر توسعه و آبادانی کشور خواهد شد، در مقابل تا مادامی که شهروندان ناکامی و سایر احساس های ناخوشایند را در شهر تجربه می کنند ناخودآگاه از جامعه دل زده شده و ارزش هایی را که جامعه مروج آن هاست شایسته احترام نخواهند دانست و در نتیجه جامعه متحمل زیان های متعددی از ناحیه نوجوانان و جوانان خواهد شد.

جهت ارتقای دلبستگی مکانی و تعاملات اجتماعی که بتواند پاسخگوی نیازهای چندگانه در یک فضا باشد و بتواند در یک مکان چندین عملکرد را در کنار هم داشته باشد از ضرورت های تحقیق است. هدف از ارتقای حس تعلق به مکان در اجتماع، ایجاد فضای مناسب جهت برقراری تعاملات اجتماعی در سطح اجتماعی می باشد که شهروندان در آن با احساس تعلق به مکان نقش موثری در ایجاد مطلوبیت فضایی و ایجاد هویت در اجتماع بوجود آورند

۲- پرسش ها

پژوهش حاضر درصدد بررسی وضعیت ارتقای حس تعلق به مکان در اجتماع و عوامل موثر بر آن برای پاسخگویی به سوالات ذیل است.

- ۱- چگونه می توان از طریق طراحی موجب نشاط در اجتماع گردید؟
- ۲- تصمیمات معمار در طراحی معماری چگونه می تواند تاثیر گذار باشد؟
- ۳- چگونه در جامعه می توان زمینه ساز ارتقای حس مکان در اجتماع گردید؟

۴- فرضیه ها

- ۱- می توان از طریق شناخت و تاثیر مولفه های فرهنگی و اجتماعی در طراحی باعث ارتقاء حس تعلق به مکان در افراد شد.
- ۲- تعیین ویژگی ها و راهکارهای معماری جهت طراحی به بررسی عوامل محیطی، اقلیم، اجتماعی و فرهنگی معمار بستگی دارد.
- ۳- با ارتقای مؤلفه های کیفی اجتماعی و فرهنگی در جامعه می توان زمینه ساز ارتقای حس تعلق به مکان در اجتماع گردید.

۴- روش تحقیق

روش تحقیق به صورت توصیفی- تحلیلی و تحلیل محتوا بوده و برای جمع آوری اطلاعات با توجه پژوهش از روش کتابخانه ای استفاده شده است. در این پژوهش سعی بر این است با بررسی نقش اجتماع و عوامل موثر آن در ارتقای حس تعلق به مکان در افراد راهی به سوی سلامت اجتماع و توسعه پایداری در جامعه دست یافت.

۵- پیشینه تحقیق

دلبستگی به مکان از دو جزء دلبستگی وتعلق به مکان تشکیل شده است. دیدگاه‌های صاحب نظران در خصوص مؤلفه‌ها و عناصر حس تعلق به مکان متکثر و متنوع است و با استفاده از نظریات نظریه پردازان و تجارب داخلی و خارجی به تعاریف آنها در جدول (۱) پرداخته می شود.

جدول (۱): بررسی مطالعات در رابطه با رویکرد ارتقای حس تعلق و دلبستگی به مکان (منبع: نگارنده)

نام کتاب، مقاله و پایانه	تعریف کلی رویکرد	تعریف رویکرد در معماری
مقاله ی بررسی حس تعلق و شناخت راهکارهای طراحی با تاکید بر عوامل ادراکی (پيله چي ها و رهبری منش، ۱۳۹۲)	حس تعلق و دلبستگی را تشکیل می دهد. حس تعلق و دلبستگی به مکان اجتماعی و تجربه ی مشترک میان افراد	۱- تشویق به سکونت دراز مدت در محله ۲- حفظ و تقویت پاطق ها و محل های گردهمایی ۳- دسترسی به تسهیلات و امکانات لازم در محله ۴- پاکیزگی و بهداشت محله ۵- نپرداختن معتمدین محله به حل و فصل مشکلات آن قاسمی (۱۳۸۳)- بهزادفر (۱۳۸۶) دوران (۱۳۸۲)- رفیع زاده (۱۳۸۳)- پاکزاد (۱۳۸۵)- معمار (۱۳۸۷)- وحیدا و نگینی (۱۳۹۱).
مقاله تعلق مکانی با تاکید بر مناسب سازی فضاهای جمعی (کریمی، ۱۳۹۱)	حس تعلق و دلبستگی به مکان اجتماعی و تجربه ی مشترک میان افراد	مجموعه ای از حکایات و روایات فردی و جمعی که توام با مکان رخ می دهند در ایجاد تعلقات اجتماعی به مکان موثرند (حبیبی، ۱۳۸۷).
مقاله طراحی مجموعه ی مسکونی در حاشیه شهر یزد با رویکرد ارتقاء دلبستگی به مکان (سلیمی، ۱۳۸۹)	حس تعلق و دلبستگی به مکان اجتماعی و تجربه ی مشترک میان افراد	مالکیت حقیقی زمین یا حس وابستگی به چیزی که عزیز داشته می شود و ایجاد تعلق یک فرد یا گروه به یک مکان را افزایش می دهد.
مقاله بررسی عوامل موثر بر دلبستگی به محله ی مسکونی (امیر کافی و فتحي، ۱۳۹۰)	حس تعلق و دلبستگی به مکان اجتماعی و تجربه ی مشترک میان افراد	برقراری ارتباط میان خاطرات، تجربیات و حودث زندگی

ارتقای حس تعلق به مکان و دلبستگی مکان

ادامه جدول (۱): بررسی مطالعات در رابطه با رویکرد ارتقای حس تعلق و دلبستگی به مکان (منبع: نگارنده)

نام کتاب، مقاله و پایانامه	تعریف کلی رویکرد	تعریف رویکرد در معماری
مقاله ی تدوین چارچوب طراحی شهری با رویکرد ایجاد دلبستگی مکانی(خبیری، ۱۳۹۱)	شناسایی ابعاد متفاوت از دلبستگی مکانی و معیارهای موثر بر هر یک از این ابعاد، در نهایت به صورت چارچوب مفهومی و چارچوب استراتژیک از فرآیند دلبستگی مکانی و مولفه های موثر بر ایجاد آن ارائه شده است که شامل معیارهای اصلی خود بسندگی، تداوم، تمایز و عزت نفس باشد.	یک مکان به دلیل امکان رخداد یک رابطه اجتماعی و تجربه ی مشترک میان افراد، احساس تعلق و دلبستگی را شکل می دهد(پاکزاد، ۱۳۸۸).
مقاله بررسی رابطه طرح کالبدی در مجتمع های مسکونی و حس دلبستگی به مکان در بین ساکنین(صادقی فرشته، ۱۳۹۱)	مکان است که ریشه در خصوصیات و تجارب گذشته فرد دارد که مکان باید بتواند پاسخگوی نیازها و انتظارات انسان باشد و همینطور مکان باید ظرفیت های پاسخگویی به این نیازها و انتظارات را داشته باشد.	حفظ تسلسل حرکت ها، محصوریت فضا، پیوستگی لبه ها، کنترل محورها و پرسپکتیوها، ممزوج نمودن فضاهای بیرون و درون(پيله چي ها و رهبری منش، ۱۳۹۲)
مقاله ی ساخت و اعتبار یابی هویت محله ای(وحیدا و نگینی، ۱۳۹۱)	حساس امنیت و تعاملات اجتماعی	بالا بردن روحیه ی اجتماع پذیری

ارتقای حس تعلق به مکان و دلبستگی مکان

ادامه جدول (۱): بررسی مطالعات در رابطه با رویکرد ارتقای حس تعلق و دلبستگی به مکان (منبع: نگارنده)

ارتقای حس تعلق به مکان و دلبستگی مکان	نام کتاب، مقاله و پایانامه	تعریف کلی رویکرد	تعریف رویکرد در معماری
	مقاله بررسی عوامل موثر بر دلبستگی به محله ی مسکونی (امیر کافی و فتحی، ۱۳۹۰).	دلبستگی به مکان مسکونی در محل زندگی به معنای احساس تعلق است که افراد به محله ی مسکونی خود دارند. این پیوندهای عاطفی، به ویژه با خاطرات، تجربیات و روایات مهم زندگی اشخاص مرتبط است.	در واقع دلبستگی به مکان، ارتباط نمادین با مکان است که با دادن معانی عاطفی و حس مشترک فرهنگی، توسط افراد به مکان خاص شکل می گیرد (دانشپور، ۱۳۸۸).
	مقاله بررسی رابطه طرح کالبدی در مجتمع های مسکونی و حس دلبستگی به مکان در بین ساکنین (صادقی فرشته، ۱۳۹۱).	اجتماعی و فرهنگی بازتابی از وجوه	فضا با توجه به فرهنگ یازهای اجتماعی شکل بگیرند.
	مقاله ی بررسی حس تعلق و شناخت راهکارهای طراحی با تاکید بر عوامل ادراکی (پيله چي ها و رهبری، ۱۳۹۲).	تأثیرات روانی و فضایی بر دلبستگی به مکان	تشویق مردم به سکونت دراز مدت در محل.

۶- ارتقاء حس تعلق به مکان

ما در دنیایی به راستی پر شتاب زندگی می کنیم برای این که همپای این شتاب باشیم نمی توانیم به تنهایی طی طریق کنیم. اگر بخواهیم مهارت تازه ای را به سرعت بیاموزیم چه می کنیم و آیا فقط با اتکال به خود اقدام می کنیم یا از کسی می خواهیم راه را نشانمان دهد. استفاده از افراد با تجربه باعث می شود تا سریعتر آنچه را می خواهیم یاد بگیریم. افراد به مکان هایی دلبسته می شوند که روابط اجتماعی و هویت گروهی را تسهیل می کند. ویژگی هایی همچون تراکم، مجاورت با امکانات رفاهی و سایر عرصه های اجتماعی بر این تعاملات تاثیر گذار است (کریمی مشاور، ۱۳۸۹). راهکارهای عملی در طرح معماری شامل هویت، مالکیت، یادآوری خاطرات، ایمنی و امنیت، رضایتمندی سکونتی و آسایش و خوانایی است (پيله چي ها، رهبری منش، ۱۳۹۲). معماران این قدرت هم فکری را درک می کنند و می دانند که اگر قدر افکار و ایده های دیگران را بدانند از اثر برهم فزاینده هم اندیشی بهره مند می شوند و دستاوردهایی به مراتب بیش از دستاورهای کار یک تنه می رسند. در جدول (۲) به بیان تعریف ارتقای حس تعل به مکان پرداخته می شود.

جدول ۲: تعریف جز به جز ارتقای حس تعل به مکان (منبع: نگارنده)

ردیف	موضوع	تعریف
۱	حس	حس در اصطلاح حس مکان بیشتر به مفهوم عاطفه، محبت، قضاوت و تجربه کل مکان یا توانایی فضا در ایجاد حس خاص یا تعلق در افراد است (فلاح، ۱۳۹۶).
۲	تعلق	تعلق ناشی از طراحی‌هایی است که باعث می‌شود مردم نسبت به مکان‌هایی که کار و زندگی می‌کنند، احساس تعلق کنند و اثری از خود در آنجا بر جای بگذارند (کیا، ۱۳۹۶).
۳	مکان	مکان ترکیبی از اشیای طبیعی و انسان ساخت، فعالیت‌ها و معانی است که تجربه آن می‌تواند در مقیاس وسیع از یک اتاق کوچک تا یک قاره را در برداشته باشد (رلف، ۱۹۷۶).
۴	حس تعلق به مکان	حس تعلق به مکان حاصل ارتباط درونی انسان، تصورات ذهنی وی و ویژگی‌های محیطی است (فلاح، ۱۳۹۶).
۵	ارتقای حس تعلق به مکان	هویت و معنی، سرزندگی و دسترسی و کنترل و نظارت همگی سبب ایجاد تعلق به مکان می‌شوند (لینچ، ۱۳۷۴).

۷- مفهوم حس تعلق به مکان

احساس تعلق حسی می‌باشد که عوامل تشکیل دهنده اش قابل تجزیه هستند حال آنکه اشخاص با وجود اینکه حسی از محبت و عاطفه به مکان دارند شاید نتوانند این حس را توصیف کنند (سیاوش پور، ۱۳۹۳). محیط کالبدی و تاثیر آن بر زندگی مردم در سالهای اخیر مورد بررسی قرار گرفته است (CANTER, ۱۹۹۷) و حس تعلق پیوندی است احساسی و خوشایند میان مردم و مکانی خاص و مهم ترین ویژگی اش این است که اشخاص تمایل به حفظ فیزیکی آن مکان را در خود حس می‌کنند (HIDALGO, ۲۰۰۱). تعلق به مکان که از حس مکان نشات می‌گیرد در درجه ی بالاتری از استقرار در مکان است (سرمست، توسلی، ۱۳۸۷) و به معنی ثابت بودن و پایدار ماندن و تداوم داشتن است و مفهوم به جمع تعلق داشتن و خاص و متمایز بودن است (گل محمدی، ۱۳۸۶). تامین انسجام اجتماعی که سبب ایجاد حس تعلق به جمع می‌شود یکی از ویژگی‌های مکان می‌باشد. احساس تعلق به مکان بالاتر از حس مکان می‌باشد و به منظور تداوم و ماندگاری حضور انسان‌ها در مکان‌ها نقش قابل اهمیتی دارد (فلاح، ۱۳۸۵).

۸- عوامل موثر در اجتماع جهت ایجاد ارتقای حس تعلق به مکان

توجه به تاثیر محیط کالبدی بر زندگی مردم در سال‌های اخیر مورد بررسی متخصصین قرار گرفته و در معماری بدلیل ارتباط نزدیک آن با طراحی مکان و تغییر شیوه ی سکونت مردم و ناکارآمدی معماری مدرنیسم از قرن بیستم بیشتر مورد توجه قرار گرفته است (فروزنده، مطلبی، ۱۳۸۹). عملکرد اصلی مکان‌ها فراهم کردن محلی برای حضور و اجتماع مردم است برای همین است که بعد اجتماعی و فرهنگی آن خیلی مهم می‌باشد (رفیعیان، خدایی، ۱۳۸۸). مزیت عمده مکان‌هایی که فرد ابتدا احساس علاقه کرده و سپس اراده می‌کند و برای مشاهده و یا انجام کار فرهنگی مراجعه می‌نماید، بنابراین او با میل به سوی فرهنگ رفته، لذا به نحو بارزتری از آن بهره مند می‌گردد (عباسی محله، ۱۳۹۵). در قسمت زیر به بیان عوامل موثر در اجتماع جهت ایجاد ارتقای حس تعلق به مکان اشاره می‌گردد که شامل:

۸-۱- شناخت فرهنگ

فرهنگ از مجموعه‌ای منسجم و نظام یافته‌ای از اهداف، ارزشها، عقاید، باورها، رسوم و هنجارهای مردم متعلق به یک جامعه‌ی بزرگ، قوم یا ملت است (فردرو، ۱۳۸۰) و با پیروزی از آن می‌توان در اجتماع با افراد همراه و با آنها از روابط اجتماعی مناسب برخوردار شد.

۸-۲- هماهنگی با مکان

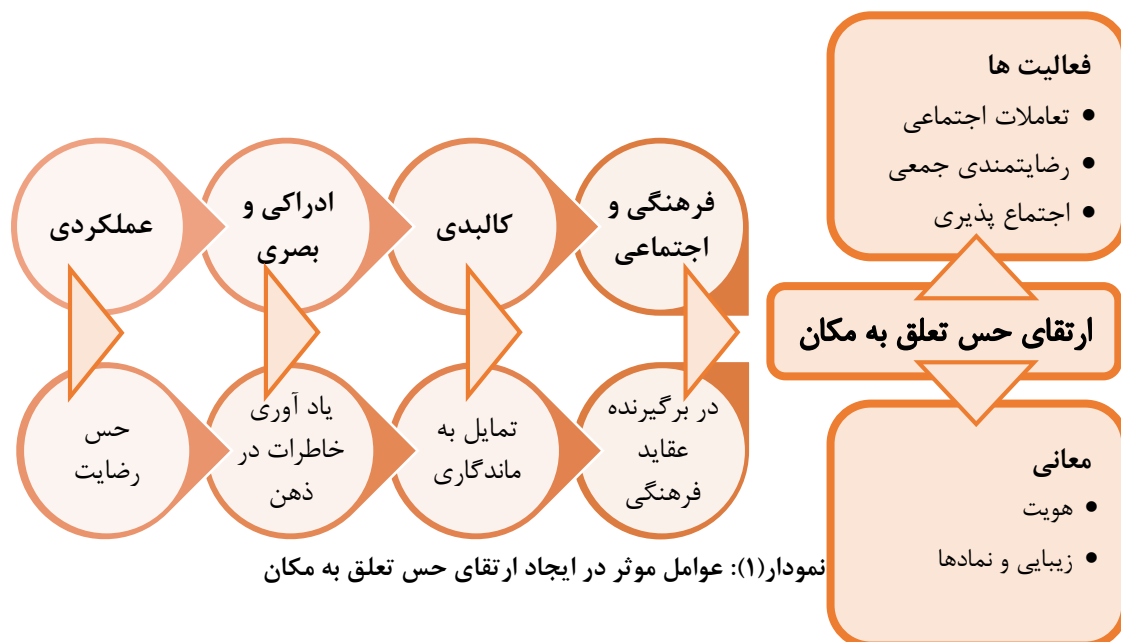
مکان، جا یا قسمتی از فضا است که از طریق عواملی که در آن قرار دارند صاحب هویت خاصی شده است (پور جعفر، ۱۳۸۷). مکان برای فعالیت‌ها شکل می‌گیرد و هویت شناختی دارد (پرتوی، ۱۳۸۲) این پدیده توجه ویژه‌ای به تشخیص هویت و ارزش‌های زیبایی شناختی و ادراکی دارد که بقا و مانایی آن را با اتکا به نظر استفاده‌کنندگان راهبری می‌کند (ذکوت، ۱۳۸۱).

۸-۳- رعایت برخی اصول معماری

به طور کلی عناصر معماری و تصویرگیری واحدها در هر ناحیه متناسب با شرایط اقلیمی و در هماهنگی محیط و جبر طبیعت ساخته شده و از شرایط زیست محیطی مناسبی برخوردار است. میزان دما، رطوبت، تابش، باران و دیگر عوامل موجب شده تا توجه ویژه‌ای به این موضوع گردد. (رازجویان، ۱۳۷۶)

۸-۴- احساس تعلق به مکان

ایجاد زمینه‌های ذهنی با ایجاد فضاهای معماری؛ و یادآوری خاطرات در ذهن خاطره‌ای ایجاد می‌کند که باعث زیادتر شدن حس تعلق به مکان می‌شود (لینچ، ۱۳۷۴). یعنی معمار با طراحی خود بتواند زمینه‌ساز یک فعالیت‌سازنده در مکان گردد (نمودار ۱) تا افراد با قرار گرفتن در فضا باعث خاطره‌انگیزی و بازگشت دوباره خود به مکان باشند؛ هنگامی که یک معمار بتواند تمامی اصول و قواعد طراحی را در نظر بگیرد می‌تواند موجب جذب یا برعکس زمانی که یک معمار بدون شناخت از اصول و قواعدی که باید در طراحی خود لحاظ کند عمل نماید موجب دوری افراد از آن مجموعه می‌گردد.

بنابر این با تعیین معیارها و عوامل موثر در یک مکان در ایجاد ارتقای حس تعلق به مکان این حس می‌تواند موجب برقراری روابط، توقعات، تعلقات قلبی و ویژگی‌های فردی گردد و همچنین موجب برقراری فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی بیشتری در اجتماع گردد و از بعد معنایی می‌تواند در هویت و زیباشناسی نمادها بسیار موثر عمل نماید. بخش بندی فضاها و تعیین سطوح زیر(نمودار ۲) می‌تواند در اجتماع موجب ارتقای حس تعلق به مکان گردد:

نمودار ۲: بخش بندی فضاها در معماری در اجتماع جهت ارتقای حس تعلق به مکان

فرهنگی _ اجتماعی

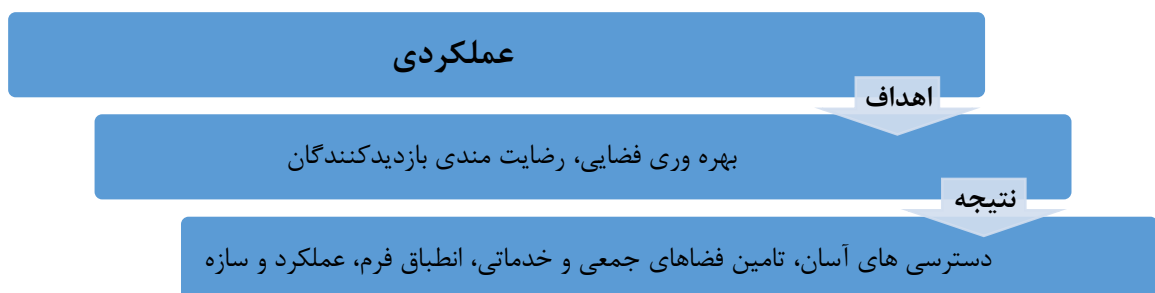
کالبدی

ادراکی _ بصری

عملکردی

۹- نتیجه گیری

با بررسی و رعایت برخی اصول اولیه در طراحی مانند شناخت فرهنگ، هماهنگی با مکان، حس تعلق و مکان، رعایت برخی اصول معماری و رعایت اصول و ضوابط طراحی الزامی است. با توجه به رعایت نکات بالا، باید مکان و مجموعه‌هایی طراحی شود که هماهنگ با معیارهای طراحی استاندارد باشد. بنابراین این امر بدیهی است که هر مجموعه یا مکانی باید مناسب و همگام با فناوری و طراحی معاصر صورت گیرد تا علاوه بر عملکرد، بتواند در برآوردن حس تعلق به مکان نقش بسزایی داشته باشد.

مراجع

- ادوارد، ر. (۱۳۸۹) "مکان و بی مکان"، ترجمه محمد رضا نقصان محمدی، ناشر آرمان شهر.
- امیرکافی، م. فتحی، ش. (۱۳۹۰) "بررسی عوامل موثر بر دل‌بستگی به محله مسکونی «مطالعه موردی: شهر کرمان»"، مجله مطالعات اجتماعی ایران، بهار، دوره ۵، شماره ۱.
- بهزاد فر، م. (۱۳۸۶) "نگاهی به هویت شهر"، نشر شهر، تهران.
- پاکزاد، ج. (۱۳۸۵) "مقالاتی در باب مفاهیم معماری و طراحی شهری"، نشر نی، تهران.
- پاکزاد، ج. (۱۳۸۶) "سیر اندیشه‌ها در شهر سازی ۳"، انتشارات شهیدی.
- پرتوی، پ. (۱۳۸۲) "مکان بی مکانی، رویکردی پدیدار شناسانه"، هنرهای زیبا، شماره ۱۴، صفحه ۴۲-۴۱.
- پورجعفر، م. ر. صادقی، ع. یوسفی، ز. (۱۳۸۷) "بازشناسی اثر معنا در جاودانگی مکان (نمونه موردی: روستای هورامان تخت کردستان)"، فصلنامه مسکن و محیط روستا، جلد ۲۸ شماره ۱۲۵ صفحه ۲-۱۷.
- پیله چی ها، پ. رهبری منش، ک. (۱۳۹۲) "بررسی حس تعلق و شناخت راهکارهای طراحی با تاکید بر عوامل ادراکی"، همایش ملی معماری و شهرسازی انسان گرا، ۱۹ آذر، قزوین، ایران.
- حبیب، س. م. (۱۳۸۷) "فضای شهری، حیات واقعی، و خاطره جمعی"، مجله صفه، پاییز و زمستان.
- حبیبی، ر. س. (۱۳۸۷) "تصویرهای ذهنی و مفهوم مکان"، مجله هنرهای زیبا، شماره ۳۵، صفحه ۵۰-۳۹.
- خبیری، س. (۱۳۹۱) "تدوین چارچوب طراحی شهری محله‌های شهری با رویکرد ایجاد دل‌بستگی مکانی؛ نمونه موردی: محله امامزاده یحیی"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس - دانشکده هنر و معماری.
- دانشپور، ع. سپهری مقدم، م. چرخچیان، م. (۱۳۸۸) "تبیین مدل دل‌بستگی به مکان و بررسی عناصر و ابعاد مختلف آن"، نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، شماره ۳۸، تابستان.
- دوران، ب. محسنی، م. (۱۳۸۲) "هویت، رویکردها و نظریه‌ها"، مجله علوم تربیتی و روانشناسی، ویژه نامه هویت دانشگاه فردوسی مشهد، دوره ۴، شماره ۱، صفحه ۳۹ تا ۹۰.
- ذکاوت، ک. (۱۳۸۱) "طراحی شهری و تاکیدهای محتوایی در نظام هدایت"، مجله مدیریت شهری، شماره ۹، صفحه ۲۸ تا ۴۳.
- ذکاوت، ک. (۱۳۸۱) "طراحی شهری: طراحی شهری و تاکیدهای محتوایی در نظام هدایت" مجله مدیریت شهری، بهار، شماره ۹، صفحه ۲۸ تا ۴۳.
- رازجویان، م. (۱۳۷۶) "آسایش بوسیله معماری همساز با اقلیم"، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، صفحه ۴۰ تا ۴۳.
- رفیع زاده، ن. (۱۳۸۳) "بررسی میزان تعلق اجتماعی در گروه‌های سنی ساکن در محلات تهران"، مرکز مطالعات فرهنگی شهر تهران، همایش توسعه پایدار شهری، صفحه ۱ تا ۱۵.
- رفیعیان، م. خدائی، زهرا. (۱۳۸۸) "بررسی شاخص‌ها و معیارهای مؤثر بر رضایتمندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری"، مجله راهبرد، شماره ۵۳، صفحه ۲۴۸-۲۲۷.

- سرمست، ب. متوسلی، م. م. (۱۳۸۹) "بررسی و تحلیل نقش مقیاس شهر در میزان حس تعلق به مکان (مطالعه موردی: شهر تهران)"، مدیریت و برنامه ریزی شهری، سال هشتم، شماره ۲۶.
- سلیمی، م. (۱۳۸۹) "طراحی مجموعه مسکونی در حاشیه شهر یزد با رویکرد ارتقاء دلبستگی به مکان"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر اصفهان.
- سیاوش پور، ب. شادلوچهرمی، م. مولایی رامشه، ز. (۱۳۹۳) "ابعاد تشکیل دهنده حس تعلق به مکان، با تأکید بر عوامل کالبدی، اجتماعی و احساسی (ادراک و شناخت)"، ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی، ۲۱ و ۲۲ آبان، مشهد.
- صادقی فرشته، ر. دانشگرمقدم، گ. دژدار، ا. (۱۳۹۱) "بررسی رابطه طرح کالبدی در مجتمع‌های مسکونی و حس دلبستگی به مکان در بین ساکنین (مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکونی امام خمینی و امام رضا در همدان)"، نشریه مدیریت شهری، پاییز و زمستان، دوره ۱۰، شماره ۳۰، صفحه ۲۶۴-۲۵۳.
- عباسی محله، ی. (۱۳۹۵) "طراحی فضاهای فرهنگی: مفاهیم - استانداردها - پروژه‌های اجرایی"، ناشر: یثالله عباسی محله.
- فردرو، م. (۱۳۸۰) "جامعه و فرهنگ (مجموعه مقالات)"، انتشارات آرون، چاپ اول، ص ۱۲۴ تا ص ۱۷۰.
- فروزنده، ع. ج. مطلبی، ق. (۱۳۸۹) "مفهوم حس تعلق به مکان و عوامل تشکیل دهنده آن"، هویت شهر، سال پنجم، بهار و تابستان، صفحه ۲۷-۳۷.
- فلاحت، م. ص. (۱۳۸۵) "مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده آن"، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶، صفحه ۵۷-۶۶.
- فلاحت، م. ص. کمالی، ل. شهیدی، ص. (۱۳۹۶) "نقش مفهوم مکان در ارتقای کیفیت حفاظت معماری"، مجله باغ نظر، شماره ۴۶.
- قاسمی اصفهانی، م. (۱۳۸۳) "اهل کجا هستیم؟ هویت بخشی به بافت‌های مسکونی"، انتشارات روزنه، تهران.
- کریمی، م. (۱۳۹۲) "ارتقای تعلق مکانی با تکیه بر مناسب سازی فضاهای جمعی (نمونه موردی محله سروستان شهر جدید بهارستان)"، همایش ملی معماری و شهرسازی انسان گرا، ۱۹ آذر، قزوین، ایران.
- کریمی مشاور، م. (۱۳۸۹) "بررسی مفهومی و کارکردی دلبستگی مکانی"، مجله نظر، شماره ۱۲، ص ۲۱-۱۶.
- کیا، هدی. (۱۳۹۶) "بررسی و ارتقا مؤلفه‌های طراحی شهری یان بنتلی و همکاران (کتاب محیط‌های پاسخده) در ورودی شهرها، مورد مطالعه: شهر کرج - ورودی جاده چالوس"، پنجمین کنگره بین‌المللی عمران، معماری و توسعه شهری، ۵ تا ۷ دی، تهران.
- گل محمدی، ا. (۱۳۸۶) "جهانی شدن فرهنگ، هویت"، انتشارات نشر نی، چاپ سوم.
- لینچ، ک. (۱۳۷۴) "سیمای شهر"، ترجمه منوچهر مزینی، انتشارات دانشگاه تهران.
- لینچ، ک. (۱۳۸۴) "تئوری شکل شهر"، ترجمه سید حسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران.
- معمار، ث. (۱۳۸۷) "بررسی نیازهای اجتماعی و فرهنگی محلات مناطق سیزده گانه شهر اصفهان"، طرح پژوهشی مربوط به سازمان رفاهی، تفریحی شهرداری اصفهان.
- معماریان، ع. نیازکار، ن. (۱۳۹۲) "فضاهای گمشده معماری در بستر فضای گمشده"، فصلنامه ایران شهر ساز، سال دوم، شماره ۵، صفحه ۴۸-۵۷.
- وحید، ف. نگینی، س. (۱۳۹۱) "ساخت و اعتبار یابی مقیاس هویت محله‌ها"، مطالعات شهری، سال دوم، بهار، شماره ۲.

- Bentley, I.; Alcock, A.; Murrain, P.; McGlynn, S. & Smith, G. (۱۹۸۵). Responsive Environment: A Manual for Designers. London: Architectural Press.
- Canter, David (۱۹۷۷) "The Psychology of Place", London, Architectural Press.
- Hidalgo, Carmona & Hernandez, Bernard. (۲۰۰۱), Place Attachment: Conceptual and Empirical Questions, Journal of Environmental Psychology, vol ۲۱, pp ۲۷۳-۲۸۱.
- Trancik, R., (۱۹۸۶), "Finding Lost Space: Theory of Urban Design", New York: Van Nostrand Reinhold.